

1918-ban munkáskormányt alakított volna, leverte a forradalmi mozgalmat. Ahelyett, hogy 1933-ban leverte volna a fasiszmust nemcsak ellenállás nélkül kapitulált, hanem maga is Hitler rendelkezésére bocsátotta magát. Egy olyan fegyver, amely csak béke idejére jó és háború esetén mint valami értéktelen játékszer sem támadásra, sem védekezésre nem alkalmas, nem egyéb, mint az egész világ által megvetett tragikomikus blöff.

A porosz tartományi gyűlés 1933 május 17-i ülésén Kube fasiszta képviselő ezt vágja a szociáldemokrata frakció szemébe: „Csodálkozom, hogy egy szociáldemokrata ebben a pillanatban, ebben a helyiségben még szólni merészel. Az egyetlen jog, amit a szociáldemokrácia számára még elismerünk, az az hogy szégyelje magát és hallgasson“. Erre a sértésre a szociáldemokraták felállással válaszoltak: és ebben a vigyázz állásban szavazták meg a bizalmat a „Führer“-nek is.

(Paris)

Károlyi Mihály

VILÁGGAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A VILÁGGAZDASÁGI VÁLSÁG ÉS A TECHNIKA

Az a kapitalizmus általános válságának periódusára jellemző tehetetlenség, hogy a rendelkezésre álló termelési telepeket teljes mértékben nem képes kihasználni, a válság folyamán rendkívüli mód emelkedett. Az amerikai acélipar termelési kapacitása pl. 1930-ban évi 63 millió tonnával rendelkezett, 1931-re befejeződtek a konjunktúra idején megindított építkezések, minek következtében a termelési kapacitás kerek 7 millió tonnával növekedett. Az így meglevő 70 millió tonna kapacitásból 1932-ben azonban csak 14 millió tonnát használtak ki. Természetes, hogy ily körülmények között az amerikai acélipar vezeterei az új építkezések szüneteltetését határozták el, mindaddig, míg a meglevő kapacitást egészében kihasználhatják. Mivel pedig még a magas konjunkturájának számító 1929-ben is csak kevéssel több mint 50 millió tonna acélt termeltek az Egyesült Államokban, ezért teljességgel kiszámíthatatlan, hogy az amerikai acélipar mai termelési kapacitása a tőkés termelési viszonyok közt valaha is teljességgel kiaknázható legyen. Hasonló a helyzet az amerikai szén- és automobil, az angliai textil, szén és hajóépítő stb. iparokban. A nagy ipari államok vas-, acél- és gépiparának adalékai tényleg arra engednek következtetni, hogy 1931 és 1932-ben a termelési eszközök termelése a természetes kopást sem fedezte.

Teljesen téves volna azonban ebből azt következtetni, hogy a válság folyamán a munka produktivitásának emelkedése értelmében semmiféle technikai haladás sem történt. A minőség tekintetében új ebben a szakaszban, hogy azelőtt a tőke a technikusoknak új módszerek kieszelésének feladatát szabta ki a termelési költségek csökkentése céljából, tekintet nélkül arra, hogy ezáltal a termelt áru mennyisége emelkedik. Minden technikai újítás bevezetését eddig tényleg a termelési kapacitás ugrásszerű emelkedése követte. Jelenleg a tőke a technikusoktól a termelési költségek leszállításának olyan módszereit várja, amelyek a termelés volumenének emelkedését nem vonják maguk után. Hogy a válság folyamán a termelési költségek leszállítása tényleg sikerült, ezt a nagytőkés vállalkozások számos beszámoló jelentése igazolja. A megtakarított költségek legnagyobb

része a munka intenzitásának növelése és a munkabérek leszállítása következtében a munkabérek csökkentésére esik. Természetesen a nyersanyagok árának esése is nagy szerepet játszik.

Természetesen azok a módszerek, amelyekkel az egyes tőkés vállalkozások önköltségeik redukálását célozzák (mint pl. a munka intenzitásának emelése, a munkabérek leszállítása, a nem monopolizált eladóktól vásárolt nyersanyagok árainak leszorítása) a társadalom fogyasztó erejének további csökkenését, a munkanélküliség megnövelését s a válság meghosszabbítását jelentik. Különös élességgel jelentkeznek a válság folyamán történt racionalizálás eredménye az amerikai iparban, amikor (1933 márciusától júliusig) az erősen fokozott termelés mellett a foglalkoztatott munkások száma csak egész minimálisan emelkedett. Az ellentét a termelő örök és a termelési viszonyok közt olyan nyilvánvaló, hogy ezt a tényit még a polgárság szóvivői sem titkolják. Ezért hallhatunk egyrészt a további technikai haladás, sőt a tudományos kutatás beszüntetésének a követeléséről, hogy a technikai haladást s a technikai haladásnak a kapitalizmus keretei közti zavaró következményeit kiküszöböljék: másrészt a technokrácia új kísérletéről, mely a technikai haladást a magántulajdonon alapuló termelési eszközök rendszerével óhajtja utópisztikusun kibékíteni.

A technikai haladás ellenségei közé tartoznak jelenleg a szocializmus vezető teoretikusai is. E. Lederer pl. így ír: „A termelés részleges megszervezésével együttjáró aránytalanságokat a technikai haladás gyorsítása elmélyíti.“ Ottó Bauer ismert könyve, a „Rationalisierung — Fehlrationalisierung“ végeredményben szintén arra fut ki, hogy a technikai haladás és a racionalizálás a kapitalizmus számára elviselhető határok közt tartandó. Közben azonban van egy terület, ahol a polgárság sem tud lemondani a technikai haladásról s az ezt megalapozó tudományos kutatásról s ez a terület — a szó legtágabb értelmében — a fegyverkezés területe. S mert a modern haditechnika a technikának és tudománynak szinte minden területére igényt tart, ezért ma a hadfelszerelés képezi a tudományos és technikai haladás legfontosabb támaszpontját. Kialtóbb bizonyítékot a monopolisztikus kapitalizmus dekadenciájára keresve sem lehetne találni!

A válság nyomása következtében az Egyesült Államokban rendkívül népszerű lett a technokrácia elmélete. 1932—1933 folyamán minden amerikai folyóiratban, lapban egyre-másra olvashattunk a technokráciáról. Az Egyesült Államokban nincs ember, aki ezt a szót ne ismerné s ne használta volna.

A technokrácia elméletének tartalma röviden a következő:

A termelő örök további fejlődése a jelenlegi elosztási, illetve ahogy a technokraták nevezik, „ár-rendszer“ akadályába ütközik. Ha potenciálisan minden termelő erőt teljesen kihasználnak s minden meglévő találmány alkalmazást nyer, úgy az amerikai nép számára elegendő volna napi két órasi munka ahhoz, hogy tizszer olyan jól éljen, mint ahogy 1929-ben élt: minden emberre az 1929-es árviszonyokat véve alapul, 20.000 dollár évi jövedelem esne. A technokraták írásai számos konkrét példát tartalmaznak a ma ki nem használt találmányokról. Azt állítják, hogy olyan autobusok építhetők, amelyek 65 évig használhatók s egymillió kilométert futhatnak javítás nélkül. előállítási költségük pedig a felébe kerülne a jelenleginek. A mai tőkés automobil ipar azonban tönkre menne. A technokraták azt állítják, hogy olyan vízmentes cipők készíthetők, amelyek minden javi-

tás nélkül 2 és fél évig hordhatók. A kapitalista cipőipar viszont tönkre menne. Azt állítják, hogy van egy kémiai eszköz, aminek egyszeri preparálásával a cipő véglegesen fekete és fényezett tükrű marad, ennek a kémiai eszköznek az alkalmazása azonban egy egész iparágat tenne tönkre.

A technokraták látják a krónikus munkanélküliség tényét s mint „technológiai munkanélküliség”-et interpretálják, látják a kivezető utat is, de nem a technika visszafejlesztésében, hanem a mai társadalmi rend bizonyos átalakításában. A technokraták nagyon értékes konkrét illusztrációs anyagot szolgáltatnak ahhoz, hogy milyen éles ellenmondásba került a termelő erők fejlődése a tőkés termelési viszonyokkal.

A technokraták azonban ökonómiailag teljesen tehetetlenül állnak az adott problémával szemben. Megijedt kispolgárok, akiknek az ökonómiai felfogása sajátos keveréke a legkülönbözőbb eszméknek. A technokrácia természetete szerint regresszív s bizonyos tendenciái egy fasiszta ideológia felé mutatnak.

A technokraták a mai kapitalizmus ellenmondásainak megoldását az értékek mértékegységének, a pénznek az „Erg”, a fizikai energia egység által való pótlásában keresik. Természetesen ez nyilvánvaló képtelenség. Az energiaegység semmi esetre sem pótolhatja az értékek mértékét, a munkaidőt, sőt még az aranyat sem, mert az energiaegység értéke — (szerint, hogy a különböző vállalkozásokban mennyi munkaidő, az energia mennyiféle neme szükséges a különböző feltételek mellett valamely egység előállítására) — még nagyobb mértékben ingadozik mint az arany értéke. Az a gazdaság, amelynek a mértékegysége az Erg, árugazdaság, illetve kapitalisztikus gazdaság marad, a munkásosztály kiszármányolásával, a termelő eszközök tulajdonosainak osztályuralmával, válságokkal és ellenmondással a termelő erők és a termelési viszonyok között. Ennek a gondolatmenetnek a tarthatatlansága minden további nélkül bizonyos. A technokrácia regresszív karaktere abban nyilvánul, hogy úgy tünteti föl magát, mint amely megtalálta az utat a kapitalisztikus társadalom megdöntése nélkül a szociális kérdés megoldásához és ahhoz, hogy mindenki a jóléthez jusson. Azok a vonásai, hogy kiemeli az intelligencia és a technikusok szerepét, akik a jövőendő kormányzó csoportot képeznek s hogy a dolgozók szerepét tekicsinyli a termelési folyamatban és az a gondolata, hogy a technika fejlődése a munkásokat általában fölöslegessé teszi, világosan mutatják a technokráciának a fasiszta ideológiával való kapcsolatát. Ellenére azonban a technokrácia e nyilvánvaló regresszív jellegének a polgárság nagyon éles harcot indított be ellene. A nagypolgárság lapjainban számtalan cikk jelent meg a technokrata elmélet tarthatatlanságának az igazolására. S tényleg az amerikai polgárságnak sikerült a technokratákat szinte teljes hallgatásra bírni; a Roosevelttel szembeni nyoman kelt remények ebben a vonatkozásban természetesen nagy szerepet játszottak.

A polgárságnak a technokráciával szemben való elutasító magatartásának oka abban áll, hogy egy uralkodó osztály sem ért egyet az olyan tanok népszerűsítésével, amelyek a széles néprétegek szegénységének a magyarázatát társadalmi okokban látja, függetlenül attól, hogy a megoldás javasolt útja forradalmi-e vagy ellenforradalmi. Még minden uralkodó osztály a tömegek szegénységének a magyarázatát a társadalmi rendben kívül fekvő okokra vezette vissza.